

Ömer Demirbağ ile Şiir ve Gelenek Üzerine

Konuşuran: Tayyib Atmaca

Şiirde geleneğin çerçevesi nasıl çizilebilir?

-Efendim, güzel sanatların bütün şubelerinde olduğu gibi şiirde de en mükemmele, en muhteşeme ulaşıldığı an, fark edilir ki bu zirveye varmak bir tünelden geçmekle mümkün olmuştur ve o tünelin adı, gelenektir. Sanat dallarının tarihi süreci izlendiğinde ilk hamlenin, ilk deneyişin -en güzeli avlamada- hiçbir zaman yeterli olamayacağı aşikâr. Yüzyılların biriktirdiği sayısız deneyim, usul, kaideler; o en güzelin sahneye davet edilmesi için yoluna serilmiş bir kırmızı halıdan ibarettir ki işte binbir ilmekle dokunmuş o haliya gelenek diyoruz.

Gelenek kavramı; divan, tekke, halk şiirinin yanı sıra modern şiiri de kapsar mı ya da tam olarak bu kelimenin kapsama alanındaki şiir odakları hangileridir?

-Sanatın olduğu yerde geleneğin oluşması, kaçınılmaz. Tanzimat'tan günümüze dek yeni, çağdaş, modern... gibi cafcaflı isimlendirmelerle ortaya çıkan oluşumların hepsi, aslında "Geleneği Reddetme Geleneği"nden başka bir şey değil! Neticede, tersinden de olsa bu da ayrı bir gelenek.

Geleneği reddetmek ya da geleneğin karşısında durmak şiir adına mı yoksa şairin kendi geleneğini oluşturma çabası adına takınılan bir tavır mıdır?

-Şair, bir yönüyle aykırı kişidir ya? Bu aykırılığı göstermenin en ucuz, en kolay yolu, geleneğe çatmak! Yani: "-Tolstoy da kimmiş!" diyen sivilceli ergen tavrı! Ya da: "-Ben Gazzâlî'ye katılmıyorum!" diyen ilahiyat birinci sınıf öğrencisi duruşu! Halbuki gelenekle çatışmak başka bir şeydir, geleneği aşmak başka bir şey. Gelenekte kalarak geleneği aşmakta sonuna kadar geleneği emdiği halde, sonuna kadar özgün kalmayı başarabilmiş bir Şeyh Gâlib'i, bir Fuzûlî'yi, bir Yûnus'u... ve daha nicelerini sayabilirim. Geleneğe karşı durmak, şair olduğu algısı için uğraşmak demek. Ama geleneğin dışına değil, üstüne çıkmak ise, işte o, gerçekten şair olmak!

Ömer Demirbağ, şiirinin gelenekle ne tür bağları vardır? Şekil, içerik, hayal unsurları bağlamında neler söylemek istersiniz?

-Bir dîvânım var. Tabii ki aruzla ve beyitlerle kalemle alınmış. Asıl bölüm olan gazeller kısmından sonra musammatlar ve nazm'lar filan geliyor. Yani, şekil bakımından, bile isteye geleneği devam ettiriyorum. Çünkü uzanamadığım salkıma ekşi demek gibi bir ruh burkuntusu taşıyamıyorum. Salkıma bal gibi ulaşabilmekte ve her bir taneyi iştahla yiyebilmekteyim! İçerik ve hayal unsurlarına gelince, oralar tamamen şahsidir ve mizaca tabidir.

Gelenekten beslenmeden ve sadece günümüz şairlerini okuyarak şiir yazma talimine başlayanlar şiirlerini geleceğe taşıyabilirler mi? Nasıl?

-Şairlik duruşuna dair en cılız bir iddia, en gizli bir heves; hatta en minik bir özenme tavrında tek kişi bile gösterilemez ki yolu geleneğe uğramamış olsun. "Günümüz Şairleri" dediklerinizin işi gücü, tersinden de olsa geleneği tahkim etmek! Hele günümüzde geleneğe karşı çıkmak, aforoz edilen gelenekten kat be kat şiddetli bir taassupla ayrı bir geleneğin inşası değil mi? Şiirin geleceğe uğurlanması, yani nesilden nesle aktarılması ise ayrı bir meseledir ve o, sadece halkla mümkündür. Gelenekten arındırılmış söz yığınlarını nasıl şiir diye halka beğendireceksiniz ve onları halkın hafızasına nakşedebileceksiniz?

Geleneksel şiir denince neredeyse toplum tarafından kanıksanan ve adına "halk şairi" ve "divan şairi" denilen şairler için "yazacaklarını yazmış ve edebiyat tarihinin tozlu sayfaları arasında yerini almışlardır" düşüncesi size göre şiirimizin önüne örülen bir duvar mıdır? Değilse Türk şiirinin yeniden inşası denebilir mi?

-Genellikle emekliliği gelmiş çapsız edebiyat hocalarının esneyip duran öğrencileri teneffüs ziline kadar oyalamak için geveledikleri içi boş tekerlemelerdir onlar! Yeryüzünde eskiyi yok bilerek yeniyi bulabilmiş bir topluluk var mıdır? "Tarihin tozlu sayfaları" dediğiniz an, bugünden geçen ve geleceğe giden yolu da ta baştan tıkadınız demektir! Bu iş, eski diye küçümsenene burun kıvrarak, dudak bükerek değil; onu aşarak olur. Batı, Hıristiyanlıktan önceki antik Roma'ya eski demeyerek onu hayranlıkla yeniden yorumladı ve Rönesans'ını gerçekleştirdi. Ya biz?

Her şairin yazıya dökmese de elbette şiir üzerine düşünceleri, poetikası vardır. Düşünce dünyamızdaki bu hususta neler canlanıyor?

-Oraya dair konuşmaktan ürküyorum doğrusu. Poetika, sanatkârın kendi sanatına dair tefekkürü. Şairin kendine ait şiirleri nasıl yazabildiğine dikkat kesilmesi ve ürpermesi var ya? “Bir ben vardır ben de benden içeru”ya kadar gider, bunun iz sürüşü. Kısacık bir an gönülde tünemiş ilham kuşunu bir lahza, bir saniyecik kadar yakından izlemek fırsatı. İşte poetika bu. Divânımın dibâcesi sayılacak ilk sayfalarında biraz değinmiştim buna. Oraya havale edeyim izninizle.

Sizce geleneğe bağlanmak bugünden geçmişe gitmek mi, geçmişe bugüne taşıyarak yeniden inşa etmek midir?

-Zaten gelenekten ayrı değiliz ki ona bağlanalım. Dünyanın hayran kaldığı, asırlar içinde oluşmuş muhteşem bir birikiminiz varsa ondan ürkmenin, kaçmanın bir anlamı yok! Hele onu silmek, yok bilmek mümkün değil. Bugün Aztek medeniyeti ve Maya uygarlığı bile belgesellere konu oluyor, gündeme geliyorsa bu demektir ki birikim yok edilemiyor! O zenginlik, en fazla birkaç neslin gözünden kaçırılabilir belki; ama zamanla yine erbabınca bulunur, ortaya çıkarılır ve yorumlanır. Geleneği var kabul etmek, geçmişe gitmek değil; dededen kalma çil çil altınların günümüzde ne servet tuttuğunun farkına varmaktır.

Türk şiirinde geleneği çağın getirdikleriyle sentezleyip yeniden üreten şairler hakkında neler söylersiniz?

-Esasen gelenek dediğiniz, her dönemin attığı ilmeklerden oluşup günümüze gelmiş ve bugünün attığı düğümlerle de geleceğe doğru uzanan bir muhteşem örgüden başka nedir ki? Her sanatkâr farkında olarak veya olmayarak ona katkıda bulunuyor. Yahyâ Kemâl'den Mehmed Akif'e, Necip Fazıl'dan Sezai Karakoç'a, Yaman Dedé'den Ali Ulvi Kurucu'ya kadar niceleri var ki günümüzde o dokumaya ne ilmekler atmıştır. Hepsi ondan beslenmekte ve ona katkıda bulunmakta, aslında.

Geleneği bilmek günümüz şairi için bir zorunluluk mudur? Kendinden önceki şiir mirasının bahçesinde gezmeden de şair olunabilir mi?

-Daha dört işlemi bilmeden bilmem kaç bilinmeyenli denklem çözme hevesine kapılmak ne ise

gelenekten ve önceki ustalardan bî-haber olarak şairlik havalalarına girmek odur! Altında ekmeği olmadan, yalnızca kremaya pasta denir mi? Sadece ilginç olabilirsiniz belki; ama gerisi gelmez. Ayakta durabilmek için basacağınız bir zemin yok çünkü.

Geleneği sürdürmek mi gelenekten beslenmek mi önemlidir ve bunun bir ölçüsü veya dozajı olmalı mıdır?

-Geleneği sürdürmek, gelenekten hakkıyla beslenmekle mümkündür. Beslenmek ise ondan ürkmemekle...

Geleneğe ait malzeme özgünlüğün önünde bir engel teşkil eder mi?

-Adı üstünde işte: Malzeme. Malzemedен kısmak, sahtekâr müteahhidin işi. İki şiddetindeki sarsıntıda bile bakarsınız ki eser, yerle bir. Malzemedен sonuna kadar faydalanmak; ama eserin her milimetrekaresinde yine de kendi imzasını ışıltatmak. Merhum N. Fazıl'ın dediği gibi: “Formun içinde kalarak formu aşmak”. Yani geleneğe mahkûm olarak değil, ona hâkim olarak ondan yararlanmak. Üstün ve özgün sanatkârın yaptığı, budur.

Modern gelenekçi ne demektir? Bu sıfat hangi şairlerimiz için kullanılabilir?

-Kendi çağından kopmaksızın geleneği kullanan demektir ki bu durumda büyük şairlerimizin hepsi kendi zamanının birer modern gelenekçisiydi. Nesîmî'den Fuzûlî'ye, Bâkî'den Nedîm'e kadar sayısız şairimizi böyle tanımlamak mümkün.